

تشکیلات حرفه‌ای حسابرسی در ایران

محمدتقی شیرخوانی

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران در دیگر بخش‌های اقتصادی کشور به خدمت‌رسانی در عرصه‌ی مدیریت امور مالی و اقتصادی مشغول‌اند. هم‌اکنون، جامعه حسابداران رسمی کشور، به عنوان نهاد غیرانتفاعی و خودانتظام حرفه حسابرسی در ایران از سویی موظف به نظارت و هدایت تشکیلات حرفه‌ای و از سوی دیگر نیازمند حمایت قوای سه‌گانه در کشور است.

در عین حال که قوانین مادر و پایه‌ای در جمهوری اسلامی ایران به‌صراحت و یا به‌طور تلویحی بر امر سلامت مالی تأکید دارند، در سال‌های اخیر و با مشاهده‌ی

طریق تشکلی بخشی به حسابداران رسمی، بهبود و گسترش خدمات حرفه‌ای از طریق کمک در تهیه، تدوین، اشاعه و ارتقای اصول و استانداردهای حسابداری، حسابرسی، خدمات مالی و آیین‌نامه رفتار حرفه‌ای، بالابردن دانش تخصصی حسابداران رسمی، حمایت از حقوق حرفه‌ای اعضا و روش‌های دیگری از این دست انجام می‌دهد.

امروز، جامعه حسابداران رسمی کشور متشکل از بیش از ۲۷۰ مؤسسه‌ی حسابرسی، ۹۰ شاغل انفرادی، ۲۰۱ شاغل در مؤسسات و ۲۲۲ شاغل در سازمان حسابرسی است. علاوه بر آن، بسیاری از اعضای

اکنون بیش از یک دهه است که جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران به‌منظور اعمال نظارت مالی بر واحدهای تولیدی، بازرگانی و خدماتی، و همچنین حصول اطمینان نهادهای عمومی و جامعه از قابل اعتماد بودن صورت‌های مالی واحدهای مزبور آغاز به کار کرده است. فعالیت جامعه‌ی حسابداران در جهت حفظ منافع عمومی، صاحبان سرمایه و همه‌ی اشخاص ذی‌حق و ذی‌نفع بوده است. هدف از تشکیل آن نیز تنظیم امور و اعتلای حرفه حسابداری و حسابرسی در کشور و نظارت حرفه‌ای بر کار حسابداران رسمی است. جامعه این کار را از

اختلال‌هایی که بروز فساد اقتصادی و مالی در فرایند توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی کشور پدید آورده است تأکید بر نظارت و حسابرسی مالی و عملیاتی به طور دایمی افزایش یافته است.

در ماده ۲۱۸ قانون برنامه‌ی پنج‌ساله‌ی پنجم توسعه آمده است که «کلیه‌ی شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۴) قانون مدیریت خدمات کشوری که فهرست آن‌ها توسط دولت تعیین می‌شود و نیز شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس مکلفند از سال دوم برنامه و حداقل یک بار تا پایان برنامه از طریق سازمان حسابرسی و یا مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران حسب مورد در جهت افزایش صرفه‌ی اقتصادی، کارایی و اثربخشی فعالیت شرکت‌ها و افزایش قابلیت اعتماد گزارش‌های مالی نسبت به انجام حسابرسی عملیاتی اقدام نمایند.» در همین قانون در زمینه‌ی فعالیت صندوق توسعه‌ی ملی، این صندوق در بند چهار تبصره شش ماده ۸۴ مکلف به «برقراری نظام حسابرسی داخلی و استقرار نظام کنترل‌های داخلی مناسب» شده است.

همچنین در قانون ارتقای سلامت اداری که پس از سه سال اجرای آزمایشی در تاریخ هفتم آبان‌ماه ۱۳۹۰ موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شد مجموعه‌ای از وظایف نظارتی به منظور تحقق سلامت نظام اداری و اقتصادی کشور تصویب شده که گستره‌ی وظایف و فعالیت‌های حسابداران رسمی را به‌مرور افزون‌تر می‌سازد.

با چنین جایگاهی هم تک‌تک حسابداران رسمی و هم جامعه‌ی حسابداران به عنوان نهاد ناظر بر فعالیت این حسابرسان اهمیت ویژه‌ای در حفظ سرمایه‌ی اجتماعی کشور می‌یابند که در نهایت ضامن تحقق هدف‌های درازمدت توسعه است. بدین ترتیب، ما در تشکیلات حرفه‌ای حسابرسی کشور، ضلع محوری را که سایر اضلاع حول آن شکل می‌گیرند یعنی مجموعه‌ی حسابرسان و حسابداران رسمی و تشکیلات ناظر بر فعالیت آنان را می‌یابیم.

جامعه‌ی حسابداران رسمی، به عنوان محور تشکیلی حسابرسان، مکلف به رساندن صدای حسابداران رسمی به شهروندان و نیز مراجع تصمیم‌گیری کشور است.

ارتقای جایگاه حرفه‌ای حسابداران رسمی یعنی تلاش برای ارتقای سلامت اداری، باید به‌طور پیوسته از طریق مجموعه‌ای از راهکارها برای شناساندن خدمات اطمینان‌بخشی که حسابداران رسمی انجام می‌دهند صورت پذیرد و این مهم امکان‌پذیر نمی‌شود مگر از طریق تعامل مستمر با مراجع تصمیم‌گیری یعنی دولت، مجلس و قوه قضاییه.

با توجه به توقعات استفاده‌کنندگان از خدمات جامعه حرفه‌ای، بخش عمومی و نهادهای نظارتی، کاهش ریسک محیطی فعالیت حسابداران رسمی ضروری است و شرط لازم آن تأکید بر استقلال حرفه‌ای حسابرسان است، باید علاوه بر آن همواره بر آیین رفتار حرفه‌ای حسابداران تأکید کنیم، زیرا تنها رعایت مفاد این

آیین‌نامه است که دوام و بقای حرفه را در درازمدت امکان‌پذیر می‌سازد.

از سوی دیگر در تشکیلات حرفه‌ای حسابداری کشور، سازمان حسابرسی به‌عنوان قدیمی‌ترین تشکل دولتی حضور دارد. مسئولیت کلیدی سازمان تدوین استانداردهای حرفه‌ای است. این سازمان، در دنیایی که پیوسته در حال تغییر است، در اقتصادی که هر دم عملیات مالی در آن پیچیده‌تر می‌شود و نیازمند ضوابط جدیدی برای گزارشگری مالی است، در اقتصادی که ضرورت دارد به‌منظور شفافیت بیشتر عملیات مالی در آن بر الزامات گزارشگری افزوده شود و الزامات جدیدی از مؤسسات اقتصادی و نهادهای مالی خواسته شود، موظف به تولید دائم استانداردها و ضابطه‌های جدید برای حسابداران و حسابرسان و به‌روزرسانی آن است. از این رو سازمان حسابرسی به عنوان مرجع تدوین‌کننده‌ی استانداردها وظیفه‌ی بسیار سنگینی بر دوش دارد. به همین دلیل ازجمله در تبصره دوم ماده ۲۱۸ قانون برنامه پنجم توسعه تأکید شده که سازمان حسابرسی مکلف است چارچوب و استانداردهای حسابرسی عملیاتی را ظرف شش ماه پس از تصویب این قانون تهیه و ابلاغ نماید.

بدین ترتیب، از سویی نیازهای مردم پیچیده‌تر محیط کسب‌وکار اقتصادی و از سوی دیگر الزامات قانونی سازمان حسابرسی را مکلف به تدوین و اجرایی کردن

استانداردهای جدید حسابداری و حسابرسی به خصوص در زمینه‌های تازه‌تری مانند حسابرسی عملیاتی و حسابرسی داخلی کرده است. علاوه بر آن، اکنون در عصر جهانی‌شدن صحبت از همگرایی استانداردهای حسابداری و حسابرسی ایران با استانداردهای جهانی است. این همگرایی فعالیت گسترده‌ی سازمان حسابرسی را می‌طلبد و به نظر می‌رسد مهم‌ترین وظیفه‌ی این سازمان در سال‌های پیش رو باشد. به‌موازات دو محور یادشده در بالا، هم‌اکنون در تشکیلات حسابداری و حسابرسی کشور شاهد مجموعه‌ای از نهادها و تشکلهای دولتی یا صنفی، غیرانتفاعی و مردم نهاد هستیم. تشکلهای غیرانتفاعی و تاثیرگذاری مانند انجمن حسابداران خبره ایران، انجمن حسابداری ایران، انجمن مدیران مالی کشور انجمن حسابداری مدیریت و از همه تازه‌تر انجمن نوین‌یاد

حسابرسان داخلی ایران ازجمله‌ی آنها هستند. این انجمن‌ها وظیفه‌ی سنگینی بر دوش دارند. ترویج سلامت مالی، اطلاع‌رسانی، آموزش و پرورش حرفه‌ای و تاثیرگذاری بر فضای اقتصادی کشور برعهده این تشکلهای است. در نهایت، دانشگاه‌ها به عنوان محور تکمیل‌کننده‌ی تشکیلات حرفه‌ای حسابداری و سلامت مالی کشور حضور دارد. دانشگاه صرفاً نباید خود را به آموزش آکادمیک محدود کند و وظیفه‌ی آموزش، تربیت و آماده‌سازی نیروی کار دانش‌آموخته برای فعالیت حرفه‌ای حسابداری و حسابرسی را برعهده دارد. هم‌اکنون بیش‌ترین درصد دانشجویان حسابداری در مقاطع مختلف دانشگاهی از فوق‌دپلم تا دکترا در کشور مشغول به تحصیل هستند، و در میان رشته‌های دانشگاهی حسابداری بیش‌ترین شمار دانشجو را در کشور دارد. بدین ترتیب، مشاهده‌ی تشکیلات

حرفه‌ی حسابداری و در حقیقت تشکیلات نگهبان سلامت مالی کشور نشان‌دهنده‌ی یک چهارضلعی است. جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران به عنوان نهاد ناظر بر کیفیت کار حسابرسی، سازمان حسابرسی به عنوان نهاد تدوین‌کننده‌ی استانداردها، تشکلهای حرفه‌ای و در نهایت دانشگاه‌ها به عنوان بستر زایش و رشد دانش حسابداری و حسابرسی در ایران است. ما به عنوان جامعه‌ی حسابداران رسمی کشور ارتقای سلامت مالی و حرفه‌ی حسابرسی در کشور را مستلزم تعامل و همکاری پیوسته‌ی این نهادهای محوری می‌دانیم و تأکید داریم که تحقق حماسه‌ی اقتصادی نیازمند شفافیت است و شفاف‌سازی فعالیت‌های اقتصادی نیازمند فعالیت دوجندان تمامی اضلاع تشکیلات حرفه‌ای حسابداری و حسابرسی در کشور است.